

## Referat af møde i arbejdsgruppen i Svartingedal Lørdag den 24. august 2019

**Til stede:** Mads, Klaus, Akim, Karen, Kåre, Maria Elisabeth Laursen (MEL fra FVF) samt besøg af Niels (Svartingegård)

---

Dagen startede i stenbruddet med møde, morgenbrød (som gederne stjal af), grå fluesnapper og kaffe, efterfulgt af ørnenæb og nedklipping af rød-el til stor glæde for kvæget og gederne, som hjalp flittigt til.



### Siden sidst/udførte arbejder

#### Nyt fra sekretariatet:

Emilie har født en lille ny naturforvalter, han hedder Niels. Hun er tilbage i januar 2020.

#### Udførte/kommende arbejdsopgaver i naturreservatet:

Se skema sidst i referatet.

### Nye ejere af Svartingegård

Ditte og Niels Dibber er de nye ejere af Svartingegård pr. 1. august 2019. MEL havde et hyggeligt møde med dem fredag den 23. august, og Niels kom ned og hilste på, da vi holdt møde i stenbruddet om lørdagen. Vi aftalte, at FVF og arbejdsgruppen gerne må parkere foran Svartingegård (på venstre side og ikke på græsset) under arbejdsdage etc. Der skal ikke gives besked forud for parkering, men MEL/ENS sender datoer for fremtidige arbejdsdage/møder, hvis disse er fastsat, så Niels og Ditte kan følge lidt med. Niels fik en række Svartingedal-foldere til at have liggende, når og hvis besøgende kommer forbi. Vi aftalte at genopsætte skiltet, der peger mod Svartingedal, som hang ude for enden af vejen, så besøgende fortrinsvist parkerer ved de anlagte p-pladser ved Åhalsegård. Dette er også et flot og oplagt sted at starte et besøg i dalen. Niels og Ditte er meget glade for Svartingedal og vil gerne have bier og blomstermark på deres jord i stedet for at det dyrkes konventionelt. Vi snakkede om tilkørselsforhold til dalen og aftalte at MEL henter tilbud hjem på at fikse vejen ned til stenbruddet. Vi ser frem til et rigtig godt naboskab og samarbejde!

### Plejeplan

Der udarbejdes pt. en plejeplan. En detaljeret kortlægning af naturreservatet på artsniveau foretages ikke, men al data fra BioBlitz, DOF-basen, fugleovervågningen mm. inddrages. Arbejdsgruppen opfordres til at melde ind til MEL, hvis de opdager sjældne eller særlig sårbare arter i Svartingedal, gerne med konkret

placering. Klaus kontakter Tino (planter) og Morten T. med henblik på indberetning af insekter fra dalen, tak for det. Det blev foreslået, at man laver et stiforløb, der går rundt i et 8-tal frem for kun at gå lige igennem dalen. Vi kiggede på mulige steder, og MEL snakker med Allan og Ole Holm fra kommunen. Ligeledes snakkede vi om vandhullet i stenbruddet, og om dette med fordel burde ryddes for opvækst, så det ikke gror helt til. Indtil den nye plejeplan er på plads, fortsætter vi arbejdet med bekæmpelse af problemarter, sikrer stiføring og holder engarealerne åbne.

### **Bekæmpelse af japansk pileurt og ørnebregne**

Pileurt: Der blev afholdt en arbejdsdag med rydning, opgravning og afbrænding af pileurt i foråret 2019. Efterfølgende har gederne taget store dele af genvæksten og holdt bestanden pænt nede. Men de kan ikke klare det alene. Derfor blev det aftalt, at proceduren gentages på en arbejdsdag i foråret 2020, inden dyrene kommer på (se dato nederst). Niels har forsøgsvis smidt overskydende æbler fra haven ind i pileurterne. Det har medført, at både geder og kvæg opholder sig en del i og omkring pileurterne, som de tramper ned for at spise æblerne. Niels og Ditte er selv i færd med at bekæmpe bestanden af pileurt på deres grund, og de skal være velkomne til at bruge den opsatte tønde til afbrænding.

Ørnebregne: Bestanden af ørnebregner i dalen er blevet lidt mindre tæt, og der er flere åbne huller med græs imellem. Ørnebregner udkonkurrerer andre planter, og de visne blade og jordstængler nedbrydes langsomt og kan danne et tykt lag, der dækker jorden og hæmme anden plantevækst. Planten er giftig, men tåles af nogle dyr, tilsyneladende bedst af geder. Kvæg og geder tager dog primært toppene og de friske skud, så det er stadigvæk nødvendigt at slå bregnerne, samt fjerne det gamle førnelag. Kommunen tager sig af at fjerne det gamle førnelag i vinterhalvåret, eventuelt vha. afbrænding, hvis vejret er til det. Arbejdsgruppen må fortsat gerne slå ørnebregnerne, i det omfang de kan, og gerne inden dyrene udsættes, afhængig af hvor meget opvækst, der er til foråret. Ørnebregnerne slås med buskrydder eller med le tæt ved jorden. På jorden må der - i samme ombæring - gerne udsås økologiske frø af hjemmehørende græsser, der allerede findes i Svartingedal.

På Sem Hede har Mariagerfjord Kommune, tilsyneladende med godt resultat, holdt bregner nede ved at placere mineraltilskud inde i bregnebevoksningen for at få kvæget til at trampe en del af bregnerne ned og dermed skaffe lys og plads til andre arter. MEL aftalte derfor med Jan, at han forsøgsvis stiller mineraltilskud til dyrene ind midt i bregnerne. Dog kan dyrenes færdsel i og omkring bregnerne også medvirke at bregnerne spredes yderligere, så der skal holdes skarpt øje med bestanden. Ses planterne andre steder end de på kortet registrerede bevoksninger, må I meget gerne melde det ind.

### **Græsning og vedligehold af hegn**

Græsningssæsonen er gået rigtig godt, kvæg og geder går til både krat, buske, rød-el træer, bregner og pileurt. Der afgræsses pt. med 40 geder og 10 kvæg (5 voksne dyr og 5 kalve). Arealerne kan, specielt i opstartsfasen med afgræsning, godt bære lidt flere dyr. Det kan derfor overvejes, om der kan sættes flere dyr ind næste sæson. Der skal holdes øje med vandløbet for at sikre, at dyrene ikke træder det for meget op, så det eroderer. Der er blevet slået under hegnet af Jan i foråret, og det skal måske gentages nogle steder i efteråret. Arbejdsgruppen siger til løbende, hvis de opdager steder, hvor der trænger til at blive vedligeholdt under hegnet.

### **Store Klippedag**

Afgræsningen holder genvæksten af rød-el nede, og der er derfor rød-el i langt mindre omfang end før. Det blev prioriteret at fjerne lidt opvækst fra de centrale dele af engen samt omkring vandhullet. Kvæget og

gederne hjalp i stor stil med at spise bladene, og specielt gederne æder meget af genvæksten. Der planlægges en ekstra klippedag i efteråret/vinteren, hvor genvæksten i den nordlige del af engen fjernes.

Det blev drøftet om klippedagen fremover med fordel kan rykkes til oktober-november. Herved kan arbejdsgruppen tage den genvækst, som kreaturerne ikke har taget i løbet af sæsonen, samt undgå den værste flåt-periode. I det tidlige forår 2020 vurderes det, om der er brug for en mindre rydning inden fuglenes ynglesæson. Det blev desuden foreslået, at der ringes 2 større træer på engen, MEL undersøger.

### Fastlæggelse af næste arbejdsgruppemøde

Der blev foreslået to mulige datoer: onsdag den 19. februar eller onsdag den 18. marts. ENS vælger den ene af dem, når hun er tilbage i januar og skriver den endelige dato ud.

### Eventuelt

Hvi alt går efter planen kommer plancher og folderkasser op i 2020. Der er egestopler hos Klaus, som kan bruges. Arbejdsgruppen opfordres til at tage billeder af ørnebregne og pileurt, så vi har fotodokumentation på deres udbredelse. Billeder af bestanden fra før kvæg og geder kom på, må gerne sendes til MEL. Ligeledes må gruppen meget gerne tage billeder eller videoer af kvæg/geder – gerne i færd med at spise opvækst. Eller bare gode billeder fra reservatet generelt – så bliver Hanne så glad 😊

*Jeg takker for godt selskab og en rigtig hyggelig dag i det grønne.*

*Tøv ikke med at kontakte mig, hvis I har noget på hjertet.*

*Maria*

### Til kalenderen:

Kommende arbejdsdage	
Affaldsrydning, bænke, stenmel og stier	1-2 dage til vinter – Klaus koordinerer
Klippedag, rød-el i den nordlige ende	En dag i oktober/november – Klaus koordinerer
Pileurt - rydning, opgravning og afbrænding	Onsdag den 22. april 2020
Slåning af ørnebregne	Foråret 2020
Arbejdsgruppemøde	Den 19. februar eller den 18. marts – ENS skriver ud

	Ansvarlig i arbejdsgruppen + kommentarer	Er gjort	Efterår/ vinter 2019	Forår/ sommer 2020
<b>Faste opgaver:</b>				
Rydning af stier	Ved træer der er væltet henover stien, kontakt Klaus. Han sørger for at koordinere rydning. Overlæggere må gerne blive, blot vejen er sikker.	X	X	
Trædestubbe og -planker	Løbende/efter behov. 4-6 bænke laves.	X	X	
Bekæmpelse af japansk pileurt	Rydning, opgravning og afbrænding.	X		22. april
Rydning af engen	Der planlægges årligt en <i>Store Klippedag</i> i sensommer/efterår. I foråret vurderes det, om der er brug for en forårsklipning.	X	X	
"Folder ansvarlig"	Foldere står p.t. hos Mads, der for fordele.			
Skridsikring af planker med stenmel	Klaus		X	
Redekasser	Gøres klar til næste sæson - Klaus			X